

Utlåtande

Ålands landskapsregering
Social- och miljöavdelningen
registrator@regeringen.ax

Er referens
ÅLR 2022/6332

Datum
2022-08-26

Kontaktperson
Benjamin Sidorov
Patient- och klientombudsman

**Utlåtande utkast till landskapslag om klientavgifter inom
socialvården**

ÅOM 2022/44

På begäran från Ålands landskapsregering, lämnar Ålands ombudsmannamyndighet (ÅOM) härmed sina synpunkter på utkast till landskapslag om klientavgifter inom socialvården (ny klientavgiftslag).

Bakgrund

I nuläget tillämpas rikets klientavgiftslag (FFS 1992/734) och klientavgiftsförordning (FFS 1992/912) på Åland genom blankettlagstiftning (landskapslag (1995:101) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård samt landskapsförordning (1995:103) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård. Syftet med revidering av lagstiftningen som rör klientavgifter är enligt landskapsregeringen att utjämna och lindra ekonomiska orättvisor i hur avgifter uppbärs på olika omsorgsnivåer.

Den nya klientavgiftslagen ska bli en fulltextlag på landskapet Åland, och planeras att träda i kraft 01.01.2023. Klientavgiftslagen kommer att förnyas i tre olika delar, varav detta är del 1.

Utlåtande

Svarstid

ÅOM noterar att ÅLR begärt att bland annat kommunerna samt kommunernas äldreåd ska ges möjligheten att kommentera utkastet. Den korta svarstiden innebär dock en risk för att äldreåden och möjligen kommunerna inte har möjlighet att inkomma med utförloga utlåtanden och vara delaktiga i processen. Delaktigheten

kan även ha begränsats i och med att utlåtandet inte kommer att skickas på en remissrunda. Det kan finnas skäl att resonera kring om man i tillräcklig utsträckning har beaktat mål 2 i de sju strategiska utvecklingsmålen 2030. Direkt citerat:

MÅL 2: Alla känner tillit och har verkliga möjligheter att vara delaktiga i samhället

Orsaken till att frågan om en ny klientavgiftslag behöver behandlas brådskande är förändringar i klientavgiftslagen i riket som träder i kraft 01.01.2023. Detta har ÅLR använt som motiveringen till den korta svarstiden enligt ankommet e-postmeddelande den 11.08.2022.

Indexjustering

I underlaget framgår att klientavgifternas storlek ska indexjusteras efter åländskt konsumentprisindex i stället för folkpensionsindex. Som exempel på förmåner som justeras enligt konsumentprisindex används utkomststödets grunddel och studiestödet. Det bör noteras att en klientavgift inte är en förmån eller bidrag, utan en avgift. I konsekvensbedömningen nämns att skillnaden kommer att vara marginell från ett klientperspektiv, och att det åländska konsumentprisindexet även kan gå på minus vilket kan sänka klientavgiften (vilket skett en gång sedan 1986 enligt dokumentet i fråga). Enligt konsekvensbedömningen blir skillnaden marginell för klienten i samband med indexjusteringen, och inkomsten ökar något för kommunerna. Det kan finnas skäl att utvärdera hur den klientgrupp som har marginella inkomster, men trots detta inte uppfyller kraven för efterskänkande och nedsättning av avgift, kan påverkas av att indexjusteringen kommer att ske efter ett åländskt konsumentprisindex.

Tillfällig Hemservice

Enligt 22 § kan en skälig avgift som kommunen bestämmer tas ut för tillfällig hemservice. I augusti 2022 är, enligt dokumentet *kommunernas socialtjänst k.f. avgifter och taxor 2022*, denna avgift 7 € per påbörjad halvtimme (barnfamiljer har en något mindre taxa enligt dokumentet).

Tillfällig hemservice för barnfamiljer kostar 7 € för ett besök 0–1 timmar, därefter höjs taxan till 14 € för två timmar, 17 € för 2 – 4 timmar och 25 € för över fyra timmar. ÅOM har noterat att en del barnfamiljer som vänt sig till klientombudsmannen upplever att de inte kan ta emot tillfällig hemservice för barnfamiljer i och med att de upplever att de inte kan betala klientavgiften. Detta trots att de har fått information att avgifter kan nedsänkas vid behov.

Det kan finnas en risk med att avgiften är densamma oavsett familjens/klientens inkomst även vid tillfällig hemservice (oavsett om det är barnfamiljer eller någon annan klientgrupp). Det finns ett avgiftstak på 160 € per månad för barnfamiljer. Trots avgiftstaket kan summan vara avgörande för att en familj ska uppleva att den kan ta emot servicen eller inte. Det kan finnas skäl att utvärdera hur en klientgrupp/familj som har marginella inkomster, men trots detta inte uppfyller kraven för efterskänkande och nedsättning av avgift, påverkas av att tillfällig hemservice inte närmare regleras utefter inkomst i lagen. Det kan finnas skäl att avgiften för tillfällig hemservice även ska utgå från betalningsförmåga.